

عنوان مقاله:

تحلیل فرآیندهای گفتمانی در سوره «قارعه» با تکیه بر نشانه شناسی تنشی

محل انتشار:

دوماهنامه جستارهای زبانی، دوره 6، شماره 4 (سال: 1394)

تعداد صفحات اصل مقاله: 30

نویسندگان:

احمد پاکتچی - دانشیار علوم قرآن و حدیث، دانشگاه امام صادق(ع)، تهران، ایران

حمیدرضا شعیری - دانشیار زبان فرانسه، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

هادی رهنما - دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، دانشگاه امام صادق(ع)، تهران، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

خلاصه مقاله:

هدف این مقاله پیاده سازی نشانه شناسی تنشی در تحلیل فرآیندهای گفتمانی سوره های قرآن کریم است و از این جهت، نخستین کوشش محسوب میشود. یک «کل معنادار» از دو منظر قابل مطالعه است: از منظر «زایشی» که ناظر به مطالعه «فرآیند» تولید آن است و از منظر «تأویلی» که ناظر به تحلیل «ساختار» شکل یافته کل معنادار است. نشانه شناسی «گفتمان» یا تعبیر تفصیلی «فرآیند گفتمان» به هر دو منظر توجه می کند؛ زیرا در ساحت تحلیل گفتمان، فرآیند تولید یا «گفته پردازی» هم پیوند با فرآورده تولید شده یا «گفته» است. در مقاله حاضر، از چنین منظری به گفتمان سوره های قرآن می نگریم و برای نمونه، فرآیندهای گفتمانی در سوره «قارعه» را تحلیل می کنیم. در روش تحلیل، روشن است که این رویکرد کل گرا به گفتمان، از فروکاست و تقلیل گرایی در روش فاصله دارد و مسیری تکثرگرا را برگزیده است. بستر نظری روش تحقیق، الگوی تنشی دلالت، از دستاوردهای نشانه شناسی پسا گریمایی است. این الگوی نظری در بخش اول روش شناسی معرفی شده است. بخش دوم روش شناسی به تبیین «ساختارهای تنشی گفتمان» و «میدان عملیات گفتمان»، به مثابه ابزارهای تحلیلی متناظر و مکمل، اختصاص دارد. «ساختارهای تنشی» شاکله گفتمان را در قالب تنش و هم پیوندی فشاره - گسترد (قبض - بسط) تحلیل می کنند و «میدان عملیات گفتمان» جریان تولید گفتمان را در تحلیل فرآیندهای گفتمانی کست - پیوست بازمی نماید. فرآیندهای گفتمانی سوره قارعه در کلیت آن، مطابق ساختار تنشی نزولی و در جهت کست گفتمانی پیش رفته است؛ اما گفتمان آیه ۱۰ با ساختار تنشی صعودی و پیوست به فضای گفته پردازی همچون رویدادی خلاف انتظار در فرآیند نزولی-گسستی گفتمان سوره است.

کلمات کلیدی:

گفتمان قرآنی، نشانه شناسی گفتمان، الگوی تنشی، گسست، پیوست گفتمانی، سوره قارعه

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/489797>

